

Lotte in Weimar

Van Thomas Mann zijn leverbaar bij De Arbeiderspers:

De Buddenbrooks

Dagboeken 1918-1939

De dood in Venetië en andere verhalen

Doctor Faustus

Duitsland heeft me nooit met rust gelaten

De Toverberg

Thomas Mann

Lotte in Weimar

Roman

Vertaald door Tinke Davids

Volledig herzien door Frank Schuitemaker

Uitgeverij De Arbeiderspers

Amsterdam · Antwerpen

Eerste druk 1987
Vierde, herziene druk 2016

Copyright © 1939 by Bermann-Fischer Verlag AB, Stockholm
Renewed 1967 by Katia Mann
Alle Rechten bei S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main
Copyright Nederlandse vertaling © 1987 Tinke Davids /
© 2016 Tinke Davids / Frank Schuitemaker /
bv Uitgeverij De Arbeiderspers, Amsterdam
Oorspronkelijke titel: *Lotte in Weimar*
Oorspronkelijke uitgave: S. Fischer Verlag GmbH,
Frankfurt am Main

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke
andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van bv Uitgeverij De Arbeiderspers, Amsterdam. *No part of
this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or
any other means, without written permission from bv Uitgeverij
De Arbeiderspers, Amsterdam.*

Omslagontwerp: Bram van Baal
Omslagillustratie: silhouetten van Charlotte Kestner-Buff
en Johann Wolfgang von Goethe

ISBN 978 90 295 0588 8 / NUR 302

www.arbeiderspers.nl

*Durch allen Schall und Klang
Der Transoxanen
Erkühnt sich unser Sang
Auf deine Bahnen!
Uns ist für gar nichts bang,
In dir lebendig,
Dein Leben daure lang,
Dein Reich beständig!*

WEST-ÖSTLICHER DIVAN

Hoofdstuk een

De maître van hotel Zum Elephanten in Weimar, Mager, een ontwikkeld man, had laat in september van het jaar 1816, op een zowaar nog zomerse dag, een ontroerende ervaring, verheugend én verwarrend. Niet dat er iets onnatuurlijks gebeurde, maar we mogen toch zeggen dat Mager even dacht dat hij droomde.

Met de dagelijkse postkoets uit Gotha waren op die dag, 's morgens kort na achten, voor het gerenommeerde hotel aan de Markt drie vrouwen gearriveerd aan wie op het eerste gezicht – en ook nog op het tweede – niets bijzonders was te zien. Hun onderlinge verhouding was eenvoudig te raden: het waren moeder, dochter en kamermeisje. Mager stond onder de toegangspoort al klaar om buigend en wel de beide dames te verwelkomen en had erop toegezien hoe de huisknecht hen van de treeplanken op het plaveisel hielp. Het dienstmeisje, Klärchen geheten, nam intussen afscheid van de postiljon naast wie zij op de bok had gezeten en met wie zij zich uitstekend vermaakt leek te hebben. De man keek haar glimlachend van opzij aan, misschien vanwege de hem vreemde streektaal van de reizigster, en volgde haar nog met een vrolijke en dromerige blik, terwijl zij niet zonder nodeloze toeren, wiegend en met sierlijke gebaartjes van de hoge bok naar beneden klauterde. Vervolgens had hij aan het koord de posthoorn van zijn rug getild en was hij, tot vermaak van enkele jongetjes en vroege voorbijgangers die de aankomst van de koets bekeken, vol gevoel gaan zitten te blazen.

De dames stonden nog met de rug naar het hotel bij de postkoets om het oog te houden op het afladen van hun overigens bescheiden bagage, en Mager wachtte totdat zij, gerust over hun eigendommen, zich zouden omdraaien naar de poort. Op dat ogenblik, als een volleerd diplomaat, met een voorkomende en toch ook licht ingehouden glimlach op zijn gelig, door een rossig bakkebaardje

omlijst gezicht, met een dichtgeknoopt jacquet, een verschoten halsdoek in de opstaande kraag en in een boven zijn enorme voeten smal toelopende pantalon, kwam hij hun over het trottoir tegemoet.

‘Goedendag, m’n waarde!’ zei de moederlijke van de twee dames, een statige matrone, al aardig op leeftijd, minstens achter in de vijftig; zij was misschien een beetje mollig en ging gekleed in een witte japon met zwarte pelerine, garen mitaines aan haar handen en een hoge kapothoed waaronder asgrijs haar tevoorschijn kroesde dat vroeger blond moest zijn geweest. ‘Ja, wij zoeken logies voor drie personen, een tweepersoonskamer voor mij en mijn kind’ – het kind was ook niet meer de jongste, waarschijnlijk achter in de twintig, met bruine pijpenkrullen en een geplooid kraagje om de hals; het fijn gebogen neusje van de moeder was bij haar ietwat te smal, te spits uitgevallen – ‘en een kamertje, niet al te ver van ons vandaan, voor mijn dienstmeisje. Zou zulks mogelijk zijn?’

De gedistingeerde matblauwe ogen van de vrouw keken langs de maître heen naar de gevel van het hotel; haar kleine mond bewoog heel innemend in de bedding van haar door de leeftijd wat dikkere wangen. In haar jeugd zou zij wel eens aantrekkelijker kunnen zijn geweest dan haar dochter nu. Wat aan haar opviel, was hoe vaak ze beverig met haar hoofd knikte, al gaf dat ook de indruk dat ze haar woorden kracht bijzette en zo aandrong op directe instemming, zodat het minder een teken van ouderdom leek dan juist van levendigheid, of misschien van allebei evenveel.

‘Maar met genoegen,’ antwoordde de maître d’hôtel, die moeder en dochter voorging naar de ingang, terwijl hun kamenier volgde, al slingerend met een hoedendoos. ‘Weliswaar is ons huis als gewoonlijk zeer goed bezocht en kan het ons wellicht zelfs passeren dat wij ook lieden van stand moeten teleurstellen, maar geen moeite zal ons te veel zijn om alle wensen van de dames zo goed mogelijk te vervullen.’

‘Zo mag ik het horen,’ antwoordde zijn nieuwe gast, en zij wisselde een guitige blik van verstandhouding met haar dochter vanwege ’s mans zorgvuldige, maar tevens sterk Thürings-Saksisch klinkende volzinnen.

‘Mag ik u verzoeken? Gaat u binnen!’ zei Mager, die hen met veel

plichtplegingen de hal binnenleidde. ‘De receptie vindt u rechts. Mevrouw Elmenreich, de eigenares, zal het een eer zijn. Mag ik zo vrij zijn?’

Mevrouw Elmenreich, die een haarnaald in haar coiffure droeg en haar hoog opgesnoerde boezem wegens de nabijheid van de voordeur met een gebreid vest had omhuld, troonde met ganzenveren, strooizand en een telraam in een nis, achter een balie die haar kantoortje scheidde van de hal. Een klerk, die zijn staande lessenaar even had verlaten, stond terzijde in het Engels te praten met een heer, gekleed in cape, waarschijnlijk de eigenaar van de koffers die bij de ingang stonden opgestapeld. De hôtelière, die flegmatisch over de zojuist gearriveerde gasten heen leek te kijken zonder nota van hen te nemen, beantwoordde de groet van de oudere dame en de vluchtige kniebuiging van de jongste met een waardige hoofdknik, luisterde aandachtig naar het verzoek om kamers dat de maître haar overbracht en pakte een plankje met de plattegrond van het hotel, waarop ze een tijdlang met de punt van een potlood zocht.

‘Zevenentwintig,’ besliste zij, en keek daarbij naar de huisknecht met zijn groene voorschoot, die met de bagage van de dames stond te wachten. ‘Een eigen meidenkamertje kan ik u niet bieden. Uw meisje zou de kamer moeten delen met de juffer van gravin Larisch uit Erfurt. Wij hebben hier nu eenmaal veel gasten met personeel.’

Klärchen trok achter de rug van haar mevrouw een gezicht, maar die stemde in met dit voorstel. Zij zouden het wel met elkaar kunnen vinden, zei zij, en terwijl ze al aanstalten maakte, verzocht ze haar voor te gaan naar de kamer en daar graag ook meteen de koffers heen te brengen.

‘Zo dadelijk, madame,’ zei de maître. ‘Er rest nog slechts een kleine formaliteit. Wij verzoeken u ter wille van de lieve vrede om een paar regelkens. Deze pedanterie is niet de onze, maar die van de heilige hermandad. Dat blijft nu eenmaal zijn aard. Om met de dichter te spreken: men plant hier wet en rechten als een eeuw’ge ziekte voort. Als u zo goed en vriendelijk wilt zijn?’

De dame lachte, terwijl ze opnieuw haar dochter aankeek en gemuseerd en verbaasd het hoofd schudde.

‘Ach ja,’ zei ze, ‘dat vergat ik haast. Altijd keurig volgens de regels! Overigens zijt ge een ontwikkeld man, naar ik hoor’ – zij gebruikte in sommige situaties nog steeds deze verouderde beleefdheidsvorm – ‘belezen en sterk in citaten. Reikt ge het mij even aan?’ En terug bij de balie nam zij met de slanke vingers van haar halfgeschoeide hand het crayon aan een koordje, haar aangereikt door de hôtelière, en boog zich nog steeds lachend over het register, waarin reeds enkele namen stonden.

Ze schreef langzaam, terwijl haar lachen geleidelijk verstilde en nog naklonk in lichte, geamuseerd proestende geluidjes totdat haar vrolijkheid wegebde. Het lichte knikken van haar hoofd was daarbij, misschien door haar ongemakkelijke houding, des te opvallender.

Aller ogen waren nu op haar gericht. Van de ene kant gluurde haar dochter over haar schouder, waarbij die haar mooie, zacht welvende wenkbrauwen (die had ze van haar moeder) optrok en haar gesloten lippen licht spottend spitste; van de andere kant keek maître Mager haar op de vingers, ten dele om erop toe te zien dat zij de in rood aangegeven rubrieken juist invulde, ten dele ook uit kleinsteedse nieuwsgierigheid en met een zekere aan leedvermaak grenzende genoegdoening dat nu ook voor deze onbekende het moment daar was om de aangename rol van het incognito op te geven en naam en toenaam bekend te maken. Om de een of andere reden hadden de klerk en de Britse reiziger hun gesprek onderbroken en keken ook zij naar de vrouw die met een wiebelend hoofd en met een haast kinderlijke aandacht haar letters tekende.

Mager las, knipperend met zijn ogen: ‘Hofrätin de weduwe Charlotte Kestner, geb. Buff. Wonende: Hannover. Komende van: Goslar. Geboren: 11 januari 1753 te Wetzlar. Gezelschap: dochter en kamenier.’

‘Is het zo goed?’ vroeg de Hofrätin, en daar men haar geen antwoord gaf, concludeerde zij zelf: ‘Zo moet het goed zijn!’ Met die woorden wilde zij het crayon energiek op de balie leggen, vergat dat het vastzat en trok de metalen standaard waaraan het hing, omver.

‘Ach, wat onhandig!’ bloosde ze, terwijl ze weer een snelle blik wierp op haar dochter, die met een spottend trekje om de mond

naar de grond bleef kijken. ‘Zo, dat is gauw weer verholpen, en hier zijn wij nu klaar. Laat ons dus eindelijk onze kamer betrekken!’ En ietwat gehaast draaide ze zich om en ging voor.

Dochter, kamenier en maître, en achteraan de kalende, met dozen en koffers beladen huisknecht, volgden haar door de hal naar de trap. Mager knipperde nog steeds met zijn ogen, hij ging er onderweg mee door en wel zó dat hij met tussenpozen steeds drie- of viermaal heel snel de oogleden bewoog en vervolgens een tijdje met rood aangelopen ogen onbeweeglijk voor zich uit keek, waarbij hij zijn mond openhield op een manier die we niet dom mogen noemen, eerder bewust zorgvuldig. Halverwege bracht hij het groepje op de eerste overloop tot staan.

‘Excuseert u mij!’ zei hij. ‘Mijn welgemeende verontschuldiging indien mijn vraag... Het is geen platte en ongepaste nieuwsgierigheid die... Hebben wij waarlijk het voorrecht met mevrouw Hofrätin Kestner, madame Charlotte Kestner, geboren Buff, uit Wetzlar...?’

‘Die ben ik,’ bevestigde de oude dame glimlachend.

‘Ik bedoel... Aangenaam, vanzelfsprekend, ik bedoel – het betreft dan toch niet uiteindelijk Charlotte – kortweg Lotte – Kestner, geboren Buff uit het Deutsche Haus, het Huis van de Duitse Orde te Wetzlar, de vroegere...’

‘In eigen persoon, mijn waarde. Maar ik ben zeker niet van vroeger, ik ben volledig hier en nu, en zou bijzonder graag naar de mij toegewezen kamer...’

‘Onverwijd!’ riep Mager uit en met gebogen hoofd nam hij al stappen om zich voort te haasten, maar toen bleef hij toch weer handenwringend staan, als aan de grond genageld.

‘Mijn lieve hemel!’ zei hij gevoelvol. ‘O mijn hemel, mevrouw Hofrätin! Mevrouw Hofrätin moet mij vergeven als mijn gedachten zich niet eenvoudig tot de hier aanwezige identiteit en het perspectief dat zich opent... Dit komt zagezegd uit de lucht vallen... Ons hotel geniet dus de eer en het onschatbare voorrecht de echte, de ware, het origineel, als ik me zo mag uitdrukken... Kortom, het is mij vergund hier voor Werthers Lotte...’

‘Als gij dat zegt, beste man,’ antwoordde de Hofrätin rustig en waardig, terwijl ze de giechelende kamenier met een blik tot de or-

de riep. 'En indien dat een reden te meer mocht zijn ons vrouwen, moe van de reis, nu onverwijld onze kamer te wijzen, dan zou mij dat zeer verheugen.'

'Ogenblikkelijk,' riep de maître uit, en hij ging met gezwinde pas voorop. 'De kamer, numero zevenentwintig, o help, dan moeten wij twee trappen op. Zij zijn comfortabel, onze trappen, zoals mevrouw Hofrätin bemerkt, maar als wij vermoed hadden... Dan was er ongetwijfeld ondanks de vele gasten... Overigens is de kamer zeer fraai, met uitzicht aan de voorzijde, op de Markt, en zal u zeker niet tegenvallen. Onlangs nog hebben daar de heer en mevrouw majoor von Egloffstein uit Halle gelogeerd, toen zij hier verbleven voor een bezoek aan mevrouw hun tante, mevrouw Oberkammerherrin van diezelfde naam. In oktober '13 had een generaal-adjutant van Zijne Keizerlijke Hoogheid Grootvorst Konstantin daar zijn intrek genomen. Dat is al haast een historische herinnering... Maar lieve hemel, wat sta ik hier te praten over historische herinneringen, die voor een mens met gevoel in de verste verte niet de vergelijking kunnen doorstaan met... Nog slechts enkele treden, mevrouw Hofrätin! Vanaf de trap is het nog maar een paar passen over de gang. Alles pas gewit, zoals mevrouw Hofrätin ziet. We hebben sedert eind '13, na het bezoek van de Don-Kozakken, doorlopend moeten renoveren, trappen, kamers, gangen en conversatiezalen, hetgeen misschien al eerder had moeten gebeuren. Slechts de woeste gewelddadigheid van het wereldgebeuren heeft het afgedwongen, waaruit men de les zou kunnen trekken dat de vernieuwingen des levens mogelijk niet tot stand komen zonder de krachtige bijstand van het geweld. Ik wil overigens de merite van onze restauratie niet uitsluitend toeschrijven aan de Kozakken van de Don. Wij hebben ook Pruisen in huis gehad, en Hongaarse huzaren, om nog maar te zwijgen van de Fransen die hun waren voorgegaan... Wij zijn er. Mag ik mevrouw Hofrätin verzoeken!'

Hij boog mee met de deur, die hij wijd naar binnen toe opende, en liet de gasten binnen. De vrouwen lieten even een keurende blik glijden over de gesteven tulen gordijnen van beide vensters, de goud omlijste maar ook licht verweerde consolespiegel daartussen, de witte spreij op de bedden, die samen een kleine hemel hadden, en tot slot de verdere gemakken. Een kopergravure van een landschap

met een antieke tempel sierde de wand. De keurig geoliede vloer glansde.

‘Heel netjes,’ zei de Hofrätin.

‘Wij zouden ons o zo gelukkig prijzen als de dames zich hier redelijk behaaglijk voelen! Mocht er ook maar iets ontbreken – hier is het schellekoord. Dat ik voor warm water zorg spreekt natuurlijk vanzelf. Wij zouden zo ongemeen gelukkig zijn als wij tot tevredenheid van mevrouw Hofrätin...’

‘Ja, ja, natuurlijk, mijn beste. Wij zijn eenvoudige mensen en zijn niet verwend. Heb dank, brave man,’ zei zij tegen de huisknecht, die zijn vracht op kofferschraag en vloer had neergezet en zich verwijderde. ‘En u dank ik ook, beste vriend,’ zo wendde zij zich tot de maître, met een hoofdknik die hem beduidde te gaan. ‘Wij zijn welverzorgd en van alles voorzien, en zouden nu graag even...’

Mager echter bleef onbeweeglijk staan, met de vingers ineengestrengeld, zijn rood aanlopende ogen verzonken in de gelaatstrekken van de oude dame.

‘Grote God,’ zei hij, ‘mevrouw Hofrätin, welk een gedenkwaardig voorval! Mevrouw Hofrätin begrijpt misschien niet geheel de gewaarwordingen van een gevoelig hart dat onvermoed en tegen alle verwachting in een dergelijk evenement met zijn aangrijpende perspectieven... Mevrouw Hofrätin is om zo te zeggen vertrouwd met de omstandigheden en met haar identiteit die ons allen heilig is, u vat de zaak wellicht nonchalant op als zeer alledaags en beseft niet geheel hoe het een gevoelige en van jongs af literaire ziel, die hierop niet in het minst was voorbereid, te moede moet zijn bij deze kennismaking met – als ik me zo mag uitdrukken, ik vraag u om excuus – bij deze ontmoeting met een door de luister der poëzie omstraalde en als op vurige armen naar de hemel van de eeuwige roem omhooggedragen persoonlijkheid...’

‘Mijn beste vriend,’ antwoordde de Hofrätin en glimlachte afwendend, al had men het wiebelend knikken van haar hoofd, dat door de woorden van de maître weer duidelijk zichtbaar was geworden, voor instemming kunnen aanzien. (De kamenier stond achter haar en staarde vrolijk nieuwsgierig naar het haast tot tranen toe bewogen gezicht van de man, terwijl de dochter opvallend onverschillig achter in de kamer met de bagage in de weer was.) ‘Mijn beste man,

ik ben gewoon een oude vrouw zonder pretenties, een mens zoals er meer zijn; maar ge beschikt over zulk een zeldzaam plechtige manier van spreken dat...'

'Mijn naam is Mager,' zei de maître, alsof dat alles verklaarde. Hij sprak het uit als 'Maacher' in zijn zachte Saksische tongval; het klonk ietwat smekend en ontroerend. 'Ik ben, als dat niet aanmatigend klinkt, het factotum van dit hotel, de rechterhand, zoals men pleegt te zeggen, van mevrouw Elmenreich, de eigenares – zij is weduwe, al jaren, meneer Elmenreich is namelijk helaas anno '06 het slachtoffer van het wereldgebeuren geworden, onder tragische omstandigheden die ik hier niet zal noemen. In mijn positie, mevrouw Hofrätin, en zeker in tijden zoals onze stad ze heeft meege maakt, komt men in aanraking met allerlei mensen, velen, belangrijk door geboorte of verdienste, trekken voorbij en onvermijdelijk ontstaat dan een zekere afstomping voor contacten met de hooggeplaatsten, de met het wereldgebeuren vervlochten personen, de dragers van namen die ontzag inboezemen en de fantasie prikkelen. Zo gaat dat, mevrouw Hofrätin. Maar die beroepsmatige gewenning, die afstomping – waar blijven ze nu? Mijn leven lang, dat mag ik u bekennen, heb ik nog nooit de verantwoordelijkheid mogen dragen voor een ontvangst en bediening die mijn hart en geest zozeer geraakt hebben als deze hier en nu, gedenkwaardig en waarachtig het boekstaven waard. Want zoals het de mens vergaat – het was mij bekend dat de hoogvereerde vrouwe, het voorbeeld van die eeuwig-lieflijke gestalte, nog onder de levenden woonde, en wel in de stad Hannover – het dringt nu eigenlijk pas tot me door dát ik dat wist. Maar dat weten was voor mij geen werkelijkheid, en nimmer heb ik gedacht aan de mogelijkheid dat ik eens van aangezicht tot aangezicht voor dat geheiligde wezen zou staan. Daarvan heb ik eenvoudigweg niet durven dromen. Toen ik vanochtend – het is pas enkele uren geleden – ontwaakte, was ik ervan overtuigd dat het een dag zou zijn als honderd andere, een dag van de gebruikelijke soort, vol van de gewone en vertrouwde besognes van mijn beroep in de hal en aan tafel. Mijn vrouw – ik ben gehuwd, mevrouw Hofrätin, madame Mager heeft een leidende betrekking in de keuken – mijn vrouw zal kunnen bevestigen dat ik geen teken heb gegeven van enig voorgevoel van iets buitengewoons. Ik dacht niet

anders dan dat ik mij hedenavond ter ruste zou leggen als dezelfde man die vanmorgen is opgestaan. Maar zie! Nooit gedacht en toch gekregen. Hoe waar spreekt de volksmond in deze simpele uitdrukking. Mevrouw Hofrätin vergeve mij mijn opwinding, evenals mijn mogelijksterwils ongepaste spraakzaamheid. Waar het hart vol van is, loopt de mond van over, zegt de volksmond op weliswaar niet literaire, maar toch treffende wijze. Wanneer mevrouw Hofrätin wist hoezeer ik om zo te zeggen van kindsbeen af liefde en verering gevoel voor onze dichtervorst, de grote Goethe, en hoe trots ik als burger van Weimar ben op het feit dat wij deze hoogstaande man een der onzen mogen noemen... Wanneer u wist wat met name het lijden van de jonge Werther van oudsher voor mijn hart... Maar ik zwijg, mevrouw Hofrätin, ik weet wel, ik vergeet mijn plaats – hoewel in werkelijkheid natuurlijk zo'n gevoelig boek aan alle mensen toebehoort, en hoog en laag de innigste emoties schenkt, terwijl op geschriften als *Iphigenie* en *Die natürliche Tochter* misschien slechts de hogere standen aanspraak mogen maken. Als ik bedenk hoe vaak madame Mager en ik ons tezamen bij de avondkaars in zielsvervoering over die hemelse pagina's hebben gebogen, en dan plots besef dat op dit ogenblik de wereldberoemde en onsterfelijke heldin daaruit in levenden lijve, als een mens zoals ik, hier voor mij... Om 's hemels wil, mevrouw Hofrätin!' riep hij uit, waarbij hij zich met de hand voor het hoofd sloeg. 'Ik praat en praat maar, en eensklaps schiet mij gloeiend heet te binnen dat ik nog niet eens gevraagd heb of mevrouw Hofrätin eigenlijk al koffie heeft gedronken!'

'Heb dank, beste vriend,' antwoordde de oude dame, die de woordenvloed van de brave borst met onverstoorbare blik, maar met licht bevende mond had aangehoord. 'Dat hebben wij in de vroegte gedaan. Voor het overige, mijn waarde meneer Mager, gaat u veel te ver met uw vereenzelvigingen en overdrijft u enorm wanneer u mij, of zelfs het jonge ding dat ik eens was, regelrecht aanziet voor de heldin van dat veelbesproken boekje. U bent de eerste niet die ik daarop moet wijzen; ik verkondig dat al sinds vierenveertig jaren. Die romanfiguur, die zich inderdaad zó'n geruchtmakend eigen leven, zó'n onmiskenbare en alom gevierde realiteit heeft toegeëigend dat men zou kunnen beweren dat zij van ons beiden de eigen-

lijke ware persoon is, wat ik dan toch van de hand zou wijzen, want dát meisje onderscheidt zich niet weinig van mijn voormalig ik – om van mijn huidige maar niet eens te spreken. Eenieder kan bijvoorbeeld meteen zien dat ik blauwe ogen heb, terwijl die van Werthers Lotte naar men weet zwart zijn.’

‘Een dichterlijke vrijheid!’ riep Mager uit. ‘Zou ik niet weten wat dat is – een dichterlijke vrijheid! En desondanks kan die, mevrouw Hofrätin, geen tittel of jota afdoen aan de feitelijke identiteit! Misschien heeft de schrijver zich daarvan bediend voor een zeker verstopperijtje spelen, om het spoor een weinig uit te wissen...’

‘Nee,’ zei de Hofrätin, afwijzend het hoofd schuddend, ‘die zwarte ogen komen ergens anders vandaan.’

‘En zo ja, wat dan nog!’ zei Mager opgewonden. ‘Al wordt de identiteit door zulke nietige afwijkingen ook ietwat afgezwakt...’

‘Er zijn ook veel belangrijker afwijkingen,’ zo viel de Hofrätin hem nadrukkelijk in de rede.

‘...toch blijft dan die andere volstrekt onaangetast, de identiteit die met haar samenvalt en niet van haar te scheiden is – de identiteit met zichzelf, dat wil zeggen: met die eveneens legendarische persoon van wie de grote man nog maar kort geleden in zijn memoires zo’n innig portret heeft geschilderd, en mevrouw Hofrätin mag dan misschien niet tot in het laatste titteltje de Lotte van Werther zijn, toch bent u sprekend en onverkort de Lotte van Goe...’

‘Mijn beste, brave man,’ onderbrak de Hofrätin hem nu, om hem een halt toe te roepen. ‘Er is al heel wat oponthoud geweest voordat ge zo vriendelijk waart ons naar onze kamer te brengen. Het ontgaat u kennelijk dat ge ons nu belet deze te betrekken.’

‘Mevrouw Hofrätin,’ smeekte de maître d’hôtel van de Elephant met gevouwen handen, ‘vergeeft u mij! Vergeeft u een man die... ik gedraag me onvergeeflijk, ik weet het, maar toch vraag ik u om vergiffenis. Ik zal, door mijzelf onmiddellijk te verwijderen... Ik moet immers,’ zei hij, ‘ik moet immers toch hoognodig, afgezien van alle consideratie en betamelijkheid, weg hiervandaan, andere taken roepen mij; want als ik bedenk dat mevrouw Elmenreich er tot op dit moment geen idee van heeft, omdat ze vast nog geen blik in het gastenregister heeft geworpen, en zelfs al had ze daar wel in gekeken, dan zou ze, door haar eenvoudig karakter... En madame Mager,

mevrouw Hofrätin! Hoe snak ik niet reeds lang naar haar toe te gaan, in de keuken, om haar het grote plaatselijke en literaire nieuws heet van de naald... Desondanks, mevrouw Hofrätin, en wel om het aangrijpende nieuws te completeren, waag ik u om vergiffenis te smeken voor nog één enkele vraag... Vierenveertig jaar! En mevrouw Hofrätin heeft de Geheimrat in al die vierenvestig jaren niet meer gezien?’

‘Inderdaad, m’n beste,’ antwoordde zij. ‘Ik ken de jonge doctor Goethe, leerling-advocaat uit de Gewandgasse te Wetzlar. De minister van Weimar, de grote dichter van Duitsland, heb ik nooit met eigen ogen gezien.’

‘Dat is niet te geloven!’ fluisterde Mager. ‘Dat kan een mens haast niet geloven, mevrouw Hofrätin! En dus is mevrouw Hofrätin nu naar Weimar gekomen om...’

‘Ik ben,’ zo onderbrak de oude dame hem ietwat uit de hoogte, ‘naar Weimar gekomen om na jaren mijn zuster, Kammerrätin Ridell, te bezoeken en ook om haar mijn dochter Charlotte voor te stellen, die in de Elzas woont, bij mij op bezoek is en mij op deze reis begeleidt. Met mijn kamenier mee zijn wij drie in getal – wij kunnen mijn zuster, die zelf een gezin heeft, niet lastigvallen door bij haar te logeren. Daarom hebben wij onze intrek in het hotel genomen, maar de maaltijden zullen wij bij onze dierbaren gebruiken. Zijt ge nu tevreden?’

‘O, zeer, mevrouw Hofrätin, zeer! – Ofschoon wij daardoor de dames niet aan onze table d’hôte... De heer en mevrouw Kammerat Ridell, Esplanade zes – ja, natuurlijk. Mevrouw Kammerrätin is dus van huis uit – dat wist ik toch! De omstandigheden en de familierelaties waren mij wel bekend, alleen stonden ze me niet helder... Ach lieve deugd, mevrouw Kammerrätin bevond zich dus in die kinderschaar die mevrouw Hofrätin in de voorzaal van het jachthuis omstuwde toen Werther daar voor de eerste maal kwam, die kinderen die hun handjes uitstrekten naar het avondbrood dat mevrouw Hofrätin...’

‘Mijn beste vriend,’ zo viel Charlotte hem nogmaals in de rede, ‘er was geen Hofrätin in dat jachthuis. Voordat u nu ook ons Klärchen, die op u staat te wachten, haar kamertje wijst, moet ge me maar liever zeggen: is het ver van hier naar de Esplanade?’

‘Volstrekt niet, mevrouw Hofrätin. Een zeer geringe afstand. Bij ons in Weimar bestaat niet zoiets als “ver”; wij zijn groot in het geestelijke. Ik zelf ben met plezier bereid de dames naar het huis van mevrouw Kammerrätin te begeleiden, tenzij zij de voorkeur geven aan een huurkoets of een porte-chaise, waaraan het in onze residentie niet ontbreekt... Maar nog één ding, mevrouw Hofrätin, één laatste vraag! Al is mevrouw Hofrätin dan ook in de eerste plaats naar Weimar gekomen om mevrouw haar zuster te bezoeken, toch zal mevrouw Hofrätin ongetwijfeld, nietwaar, van de gelegenheid gebruikmaken ook aan het Frauenplan...’

‘Dat komt wel goed, mijn beste, dat komt wel goed! En nu moet ge aan de slag, nu brengt ge mijn kamenier hier naar haar kamertje, want ik zal haar spoedig nodig hebben.’

‘Ja, en vertelt u me dan onderweg,’ kwinkeleerde het meisje, ‘waar de man woont die het verrukkelijke *Rinaldo* heeft geschreven, dat zalige romanboek dat ik al wel vijfmaal heb verslonden, en of je hem, als je geluk hebt, op straat kan tegenkomen!’

‘Afgesproken, juffer, met genoegen,’ antwoordde Mager verstrooid, terwijl hij met haar naar de deur ging. Daar echter bleef hij nog weer staan, hij zette remmend één been schrap op de vloer en hield omwille van zijn evenwicht het andere in de lucht.

‘Nog één woord, mevrouw Hofrätin!’ smeekte hij. ‘Nog één enkele laatste vraag die snel te beantwoorden is! Mevrouw Hofrätin moet begrijpen – men staat onverwachts voor het origineel, men heeft het geluk aan de bron zelve... men moet er gebruik van maken, men mag het niet onbenut... mevrouw Hofrätin, dat laatste gesprek vóór Werthers vertrek, die hartverscheurende scène met drie personen, waar over de overleden moeder wordt gesproken en over de scheiding door de dood en waar Werther Lottes hand vasthoudt en uitroept: “Wij zien elkaar terug, we zullen elkaar vinden, in welke staat ook, we zullen elkaar herkennen!” – die scène, die berust toch op waarheid, nietwaar, die heeft de Geheimrat niet verzonnen, dat heeft zich toch echt afgespeeld?’

‘Ja en nee, mijn beste man, ja en nee,’ zei de geplaagde vrouw goedmoedig, met wiebelend hoofd. ‘En nu moet ge gaan! Ga nu!’ En de opgewonden maître haastte zich heen, samen met Klärchen, de kamermeid.